

MAKSUOSUUSSELVITYS 2020

PÄIJÄT-HÄMEEN PELASTUSLAITOS 2020

15.04.2020 JH/MS

SISÄLTÖ

PELASTUSTOIMEN ALUEELLINEN YHTEISTOIMINTASOPIMUS 2002 -	3
1 YHTEISTOIMINTASOPIMUS 2002- 2005	3
1.1 Maksuosuuksien määräytyminen	3
2 YHTEISTOIMINTASOPIMUS 2006 -	3
2.1 Maksuosuuksien määräytyminen	4
3 YHTEISTOIMINTASOPIMUKSEN MUUTTAMINEN 2020	5
3.1 Maksuosuuksien kohtuullistamisen perusteet 2020	5
3.1.1 Ryhmä 1 pienet kunnat	5
3.1.2 Ryhmä 2 keskikokoiset kunnat ja Lahti	7
4 KUNTAKOHTAISEN HELPOTUKSEN POISTAMINEN	9
4.1 Aiemmat selvitykset	9
4.2 Selvitys 2020 toteuttaminen	9
4.3 Ryhmä 1 pienet kunnat yhteenveto	10
4.4 Ryhmä 2 keskikokoiset kunnat	11
4.5 Lahti	12
5 MAKSUOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMINEN	12
5.1 malli 1 ”nykyinen malli”	12
5.2 malli 2 ”helpotukset pois”	12
5.3 malli 3 ”asukaslukuun perustuva”	13
5.4 malli 4 ”toiminnallinen”	13
6 POHDINTAA	13
7 ESITYS	14

PELASTUSTOIMEN ALUEELLINEN YHTEISTOIMINTASOPIMUS 2002 -

Tässä selvityksessä käsitellään Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen yhteistoimintasopimusten mukaisien maksuosuuksien perusteet, maksuosuuksiin liittyvät kuntakohtaiset helpotukset, helpotusten perusteet, sopimuksen muutokset 2002 – 2019 sekä tehdään esitys erilaisista maksuosuusmalleista kuntajohtajien kokouksen päätöksen mukaisesti.

Maksuosuuksien kohtuullistamisen perusteista on tehty erillinen selvitys vuonna 2010/2013.

Selvityksen mukaan ryhmän 1 (pienet kunnat) osalta *”Laskennallisesti tarkasteltuna syytä sille, että jokin vertailukunnista saa helpotusta maksuosuuteen, ei ole löydettävissä muualta kuin ensimmäisestä yhteistoimintasopimuksesta ja siinä huomioituissa kuntien keskimääräisistä kustannuksissa vuosina 1999 – 2001.”*

Selvityksen mukaan ryhmän 2 (keskikokoiset kunnat) osalta *” Hollolan kunnan saama ”helpotus” on käsityksemme mukaan perustunut siihen, että Hollolan kunta on ostanut pelastustoimen palvelut kokonaisuudessaan Lahden kaupungilta todellisia kustannuksia edullisempaan hintaan. Lahden kaupunki on saanut Hollolan palotoimesta vahvennusta Lahden alueen länsiosaan, näin kyseinen menettely on hyödyntänyt molempia kuntia.”*

Koska kuntien määrä on muuttunut ja näin kuntakoot- ja rakenteet poikkeavat yhteistoimintasopimuksen mukaisesta rakenteesta, on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastelu uudelleen ja selvittää, löytyykö edelleen perusteita ns. helpotusten poistolle. Samassa yhteydessä tarkastellaan myös se, onko erilaiselle ryhmäkohtaiselle kertoimelle olemassa edelleen perusteet.

1 YHTEISTOIMINTASOPIMUS 2002- 2005

1.1 Maksuosuuksien määräytyminen

Ensimmäisenä toimintavuotena (2004) sopijakunnille laskettiin vuosien 1999 – 2001 tilinpäätösten toteutuneiden kustannusten prosentuaaliset maksuosuudet, joita korjattiin sopijakunnissa vuosien 2001 ja 2002 lopussa olleiden asukas- ja rakennusten kerrosala-määrien erotusten suhteellisella muutosprosentilla. Seuraavina vuosina edellisvuoden maksuosuutta tarkistettiin samalla periaatteella, käyttäen korjaustekijöinä tilastokeskuksen edellisvuosien lopussa listaamia asukas- ja rakennusten kerrosalatietoja.

Kunnilta perittäviin maksuosuuksiin sisältyivät uuden kaluston hankinnasta aiheutuneet poistot, jotka on laskettu avustuksilla vähennetyistä hankintamenoista.

2 YHTEISTOIMINTASOPIMUS 2006 -

Pelastustoimen yhteistoimintasopimus uudistettiin vuoden 2006 aikana, jolloin siihen tehtiin päivitykset sekä muutoksia taloudenhoitoa koskevaan kohtaan (6 §). Muutokset koskivat maksuosuuksien määrittämistä sekä tilojen rakentamista/vuokraamista. Maksuosuuksien

määrittely perustuu kuntakohtaiseen palvelutasoon.

”Maakuntavaltuustossa tehdyn aloitteen mukaan maksuosuuksia määriteltiin uudelleen 2005-2006. Kuntajohtajapalaverissa toukokuussa 2005 sovittiin, että perustetaan maksuosuustoimikunta selvittämään maksuosuuksien muuttamista. Maksuosuustoimikunnassa olivat mukana Martti Heinonen Orimattila, Mika Mäkinen Lahden kaupunki, Frans Mustalampi Hollola, Heikki Jaakkola Padasjoki, Matti Rantanen Asikkala sekä Merja Saasmo (Rehn) pelastuslaitos.

Toimikunnan työn lopputuloksena oli maakuntajohtaja Esa Halmeen valmisteleva esitys maksuosuuksista. Maksuosuudet perustuvat palvelutasoon ja asukasmääriin. Kahdella kunnalla eli Sysmällä ja Hollolalla on tässä järjestelmässä vielä ”erityishelpotukset” johtuen pelastustoimen aiemmasta edullisuudesta em. kunnissa (yhteistoimintasopimus, § 6). Frans Mustalampi ja Mika Mäkinen ilmoittivat tuolloin, että Lahti ja Hollola tulevat hyväksymään em. järjestelmän sillä ehdolla, että maksuosuuksiin ei lähivuosina tulla puuttumaan. Uusi yhteistoimintasopimus hyväksyttiin maakuntahallituksessa 13.10.2006 ja maakuntavaltuustossa 4.12.2006.

Maakuntajohtajan alkuperäisenä ajatuksena oli, että helpotuksista luovuttaisiin siirtymäaikataulun puitteissa, samoin se, että järjestelmä olisi askel kohti asukaskohtaista maksuosuutta. Maakuntavaltuusto kuitenkin päätti kokouksessaan 4.12.2006 että maksuosuusjako tulee käyttöön sellaisenaan.”

2.1 Maksuosuuksien määräytyminen

Uudistetun yhteistoimintasopimuksen mukaan sopijakunnat jakavat kustannukset palvelutasoon perustuvan kuntajaon mukaisesti.

Palvelutason mukaan ensimmäisen ryhmän muodostavat (Artjärvi) Asikkala, Hartola, (Hämeenkoski), Kärkölä, Padasjoki ja Sysmä.

Toisen ryhmän muodostavat Heinola, Hollola, (Nastola) ja Orimattila.

Kolmannessa ryhmässä on Lahti.

Asukaskohtainen maksuosuus kussakin ryhmässä on sama, lukuun ottamatta Hollolan ja Sysmän kuntia, joiden maksuosuutta on kohtuullistettu suurten muutosten takia.

Ryhmässä 1 kuntakerroin on 0,80.

Ryhmässä 2 kuntakerroin on 1,0.

Ryhmässä 3 kuntakerroin on 0,75.

Maksuosuuksia tarkistetaan vuosittain talousarvion mukaisella prosenttimuutoksella sekä asukasluvuissa tapahtuvilla muutoksilla. (yhteistoimintasopimus § 6)

3 YHTEISTOIMINTASOPIMUKSEN MUUTTAMINEN 2020

Vuonna 2006 hyväksytyn yhteistoimintasopimuksen jälkeen on Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen toiminta-alueella tapahtunut huomattavia muutoksia kuntakentässä, jotka on otettava huomioon maksuosuuksia määriteltäessä. Koska kuntajohtajien (päättäjien...) toive on, ettei vuokrien määrittelyä haluta muuttaa, ei niiden vaikutusta kuntien nettomenoihin käsitellä tässä selvityksessä. **Selvityksessä ei huomioida litin liittymistä Päijät-Hämeen maakuntaan 2021.**

3.1 Maksuosuuksien kohtuullistamisen perusteet 2020

Maksuosuuksien kohtuullistamisen oikeutusta mietittäessä vertailukohdiksi on otettu vastaavaan palvelutason, kuntakertoimen ja suunnilleen saman asukasmäärän omaavat kunnat; pienissä kunnissa (ryhmä 1) olemme vertailleet Hartolaa, Padasjokea, Sysmää, Kärkölää sekä Asikkalaa. (3.1.1)

Keskikokoisissa kunnissa (ryhmä 2) vastaava vertailu on tehty Hollolan, Heinolan ja Orimattilan osalta. (3.1.2)

Lahtea on vertailtu ryhmiin 1 ja 2. Lisäksi on tehty myös kaikkien ryhmien välillä vertailua, jotta saadaan selville, onko olemassa perusteita eri kertoimelle ryhmäkohtaisesti. (3.1.3)

Vertailussa on käytetty vuoden 2020 talousarvion mukaisia maksuosuuksia.

3.1.1 Ryhmä 1 pienet kunnat

Palvelutasopäätöksen 2013 - mukaisesti kaikissa vertailukunnissa on sopimuspalokunta < 5 min lähtövalmiudessa. Tehtävämäärissä vaihteluväli on Hartolan 120 tehtävästä Padasjoen 212 tehtävään. Tehtävämäärissä on tapahtunut jonkin verran muutoksia, kun niitä verrataan vuoden 2011 tehtävämääriin. Erityisesti Padasjoella hälytystehtävien määrä on kasvanut huomattavasti.

Tehtävämäärien kasvuun on vaikuttanut merkittävästi ensivastetehtävien määrän lisääntyminen. Hälytystehtäviä oli asukaslukuun suhteutettuna eniten Padasjoella 0,072 tehtävää/asukas ja vähiten Asikkalassa 0,026 tehtävää/asukas, keskiarvo tässä ryhmässä oli 0,042 tehtävää asukasta kohden. (Taulukko 1.)

Kunta	Hälytykset kpl 2019	Hälytystä/asukas
Asikkala	209	0,026
Hartola	120	0,043
Kärkölä	121	0,027
Padasjoki	212	0,072
Sysmä	157	0,042
Keskiarvo		0,042

Taulukko 1. Hälytystehtävät kunnittain 2019 ryhmä 1.

Koska ensivastetehtävät ovat ensihoidosta tehdyn sopimuksen mukaisia laskutettavia tehtäviä, on tarkoituksenmukaista tarkastella tehtävämääriä myös ilman ensivastetehtäviä. (Taulukko 2).

Ilman ensivastetehtäviä vaihteluväli on Kärkölän 68 tehtävästä Asikkalan 154 tehtävään. Hälytystehtäviä asukaslukuun suhteutettuna on edelleen eniten Padasjoella 0,035 tehtävää/asukas ja vähiten Kärkölässä 0,015 tehtävää/asukas, keskiarvo tässä ryhmässä oli 0,025 tehtävää asukasta kohden. (Taulukko 2.)

Maksuosuuteen suhteutettuna hälytyskohtainen hinta vaihteli Sysmän 1806,77 eurosta Kärkölän 4207,66 euroon.

Kunta	Hälytykset ilman ensivastetta kpl 2019	Hälytystä/asukas	Euroa/hälytys
Asikkala	154	0,0189	3397,83
Hartola	79	0,0284	2251,38
Kärkölä	68	0,0153	4207,66
Padasjoki	105	0,0354	1816,64
Sysmä	107	0,0285	1806,77
Keskiarvo		0,0253	2696,06

Taulukko 2. Hälytystehtävien määrä kunnittain ilman ensivastetehtäviä 2019.

Sopimuspalokuntien kustannukset kunnittain tässä ryhmässä vaihtelevat Hartolan 173 531 eurosta Asikkalan 254 086 euroon. Kustannuserojen merkittävimmät tekijät ovat palokunnan varallaolon laajuus, tehtävämäärät sekä sopimuspalokunnan kiinteistövuokra. Sopimuspalokuntien sopimukset ovat laajuudeltaan samanlaiset pois lukien varallaoloa. Sopimuskorvaukset määritellään yhteinäisin perustein.

Päällystövalmius (palomestari, palopäällikkö tai palotarkastaja) on järjestetty niin, että Asikkala – Padasjoella on nimetty yhteinen palomestari, Hartola – Sysmä yhteinen palopäällikkö ja Kärkölän vastuuhenkilönä toimii Hollolan palotarkastaja. Lisäksi riskienhallinnan tehtävien osalta on nimetty erikseen vastuuhenkilöt erityistehtävien osalta.

Kuntakohtaisesti erilaisia valvontatehtäviä on suoritettu Hartolan 404 valvontatehtävästä Asikkalan 1047 tehtävään. Erilaisten valvontatoimenpiteiden määrä on kaikissa kunnissa kasvanut.

Turvallisuusviestinnän keinoin tavoitettiin Padasjoen 662 ihmistä ja Asikkalassa 2 638 ihmistä. Muiden kuntien osalta henkilömäärät ovat edellä mainitun vaihteluvälin sisällä. Osallistujien määrä kunnan väkiluvusta vaihtelee Kärkölän 20 %:sta Sysmän 45 %.

3.1.2 Ryhmä 2 keskikokoiset kunnat ja Lahti

Palvelutasopäätöksen 2013 - mukaisesti pelastustoimintaa varten Heinolassa, Hollolassa, ja Orimattilassa on ympäri vuorokauden välittömässä valmiudessa vahvuus 1+3 (esimies + kolme palomiestä). Heinolassa on tämän lisäksi ympäri vuorokauden välittömässä valmiudessa päällystöviranhaltija (P40).

Heinolassa on vakinaisen henkilöstön lisäksi Heinolan puolivakinainen henkilöstö, jonka lähtöaika tehtäviin on alle 5 min ja Vierumäen Vpk, jonka lähtöaika on alle 10 min.

Hollolassa on vakinaisen henkilöstön lisäksi viisi sopimuspalokuntaa, joista Kosken Vpk:n lähtövalmius on alle 5 min ja muiden neljän alle 10 min.

Orimattilassa on vakinaisen henkilöstön lisäksi Pennalan Vpk, jonka lähtöaika on alle 5 min.

Lahdessa Paavolan pelastusasemalla on vakinainen henkilöstö välittömässä lähtövalmiudessa vahvuudella 1+1+6 (palomestari P30 + paloiesimies + kuusi palomiestä), Niemen ja Nastolan asemalla vahvuudella 0+1+3 (paloiesimies + kolme palomiestä). Lahdessa on vakinaisen henkilöstön lisäksi viisi (5) sopimuspalokuntaa, joiden lähtövalmius on alle 10 min.

Tehtävämäärissä vaihteluväli ryhmässä 2 on Orimattilan 325 tehtävästä Heinolan 560 tehtävään. Tehtävämäärissä on tapahtunut jonkin verran muutoksia, kun niitä verrataan vuoden 2011 tehtävämääriin.

Hälytystehtäviä on asukaslukuun suhteutettuna eniten Heinolassa 0,030 tehtävää/asukas ja vähiten Hollolassa. 0,017 tehtävää/asukas, keskiarvo tässä ryhmässä oli 0,022 tehtävää asukasta kohden. Keskikokoisten kuntien tehtävämäärät asukaslukuun suhteutettuna ovat alhaisemmat kuin pienten kuntien. (Taulukko 3.)

Lahti hoitaa koko Päijät-Hämeen alueen tehtävistä yli 52 %. Lahdessa on asukaslukuun suhteutettuna 0,019 tehtävää/asukas, joka on selvästi alle pelastuslaitoksen toiminta-alueen keskiarvon.

Kunta	Hälytykset kpl 2019	Hälytystä/asukas
Heinola	560	0,030
Hollola	407	0,017
Orimattila	325	0,020
Keskiarvo		0,022
Lahti	2 306	0,019
Keskiarvo		0,022

Taulukko 3. Hälytystehtävät kunnittain 2019 ryhmä 2 ja Lahti

Ilman ensivastetehtäviä vaihteluväli on Orimattilan 218 tehtävästä Heinolan 432 tehtävään. Hälytystehtäviä asukaslukuun suhteutettuna on edelleen eniten Heinolassa 0,023 tehtävää/asukas ja vähiten Orimattilassa 0,013 tehtävää/asukas, keskiarvo tässä ryhmässä oli 0,017 tehtävää asukasta kohden. (Taulukko 2.)

Lahdessa tehtäviä oli 0,009 tehtävää/asukas.

Maksuosuuteen suhteutettuna hälytyskohtainen hinta vaihteli Heinolan 3 508,49 eurosta Orimattilan 5 923,90 euroon.

Lahdessa hälytystehtävän kustannus oli 3 827,42 euroa.

Kunta	Hälytykset ilman ensivastetta kpl 2019	Hälytystä/asukas	Euroa/hälytys
Heinola	432	0,023	3508,49
Hollola	325	0,014	4663,59
Orimattila	218	0,013	5923,90
Keskiarvo		0,017	4698,66
Lahti	1 880	0,009	3827,42
Keskiarvo		0,015	4480,85

Taulukko 4. Hälytystehtävät kunnittain ilman ensivastetehtäviä 2019 ryhmä 2 ja Lahti

Sopimuspalokuntien kustannukset kunnittain tässä ryhmässä eivät ole yhtä merkittäviä kuin ryhmässä 1, sillä palokunnat ovat pääsääntöisesti alle 10 min lähtövalmiudessa. Heinolassa kustannukset ovat 177 156 euroa, Hollolassa 195 036 euroa ja Orimattilassa 82 406 euroa.

Sopimuspalokuntien kustannusvaikutus Lahdessa on noin 240 000 euroa.

Pelastustoiminnan ylin valmius on järjestetty päällikkövarallaololla P20, jossa ovat mukana pelastuspäällikkö, aluepalopäälliköt sekä valmiusmestari. P30 Paavolassa ja P40 Heinolassa ovat vuorossa olevia palomestareita ja vastaavat alueensa pelastustoiminnan johtamisesta. Päällikkövarallaolo P20 on valmiudessa suurempia tilanteita ja mahdollisia päällekkäisyyksiä varten. Päällystön valmius kohdentuu kaikkiin kuntiin tasapuolisesti.

Lisäksi riskienhallinnan tehtävien osalta on nimetty erikseen vastuuhenkilöt erityistehtävien osalta.

Kuntakohtaisesti erilaisia valvontatehtäviä on suoritettu Orimattilassa 1 108, Hollolassa 1 432, Heinolassa 1 483 ja Lahdessa 4 640 tehtävää. Erilaisten valvontatoimenpiteiden määrä on kaikissa kunnissa kasvanut

Turvallisuusviestinnän keinoin tavoitettiin Orimattilassa 2 257, Heinolassa 2 339, Hollolassa 2 619 ja Lahdessa 24 286 kuntalaista. Osallistujien määrä kunnan väkiluvusta vaihtelee Hollolan 11 %:sta Lahden 20 %. Yleisesti voidaan todeta, että kuntakoon kasvaessa vaikeutuu turvallisuus-

viestinnälle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen pois lukien Lahti, jossa asetettu tavoite saavutettiin.

4 KUNTAKOHTAISEN HELPOTUKSEN POISTAMINEN

Vuonna 2006 sovitun kuntakohtaisen maksuosuuslaskelman mukaan kahdella kunnalla eli Sysmällä ja Hollolalla on tässä järjestelmässä vielä ”erityishelpotukset” johtuen pelastustoimen aiemmasta edullisuudesta em. kunnissa (yhteistoimintasopimus, § 6). Kertoimet ovat muuten ryhmäkohtaisesti samat ja Lahti muodostaa oman ryhmänsä, jonka kerroin on alhaisempi kuin muiden ryhmien (0,75). Alhaisempi kerroin perustuu tiiviiseen yhdyskuntarakenteeseen, joka vaikuttaa pelastustoimen kustannuksiin asukasta kohden laskettuna positiivisesti.

4.1 Aiemmat selvitykset

Vuonna 2011 toteutettiin selvitys, jossa tarkasteltiin maksuosuusvertailua *ryhmän kaksi kuntien kesken toiminnan kautta*; mukaan otettiin palotarkastusvelvoite sekä hälytystehtävien määrä sekä hälytysten määrä muihin kuntiin. Tuolloin päädyttiin johtopäätelmään, jonka mukaisesti Hollola antaa apua muille kunnille 2,26 kertaisesti verrattuna muilta saamaansa apuun. *Hollolan kunnan muille antama apu ei kuitenkaan aiheuta huomattavaa kustannusten kasvua, koska henkilöstö on joka tapauksessa valmiudessa eikä hälytysten määrä juurikaan lisää kustannuksia.*

4.2 Selvitys 2020 toteuttaminen

Tässä selvityksessä on käyty läpi kuntakohtaiset tehtävämäärät, valvontasuunnitelman mukaiset valvonta/tarkastusmäärät sekä turvallisuusviestinnän osuus ja vertailtu näitä tekijöitä ryhmien sisällä ja myös eri ryhmien välillä. Valvontasuoritteiden ja turvallisuusviestinnän osalta vertailtaessa lukuja asukaskohtaisiin kustannuksiin, on lähtökohtana käytetty riskienhallinnan toteumaa maksuosuuksista (3,04 %). Toiminnan tarkastelussa on käytetty lähtökohtaisesti vuoden 2020 talousarvion mukaisia maksuosuuslukuja.

Hälytystehtävien määrää on vertailtu tehtävämääriin/asukas ja euroa/tehtävä, valvontamääriä euroa/asukas ja turvallisuusviestintää euroa/asukas. Hälytystehtävien kustannusta tehtävää kohti on vertailtu suoraan pelastustoimintaan kohdistuvista (70,74 % ta tot.) maksuosuuksista.

Tässä selvityksessä ei ole huomioitu eri kuntien saamaa apua toiselta kunnalta siitä syystä, että hälytysohjeiden mukaisesti hälytetään lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt. Koska vakinaisten asemien miehityksen on oltava joka tapauksessa riskianalyysin perusteella nykyisellä tasolla, ei tältä osin ole tarkoituksenmukaista lähteä pohtimaan eri kuntien saamaa apua erikseen huomioiden myös sen, että kuntarakenteessa on tapahtunut yhdistymisiä. *Koska vakinainen asema on joka tapauksessa miehitetty vähintään 1+3 (esimies ja kolme palomiestä) vahvuudella, ei siitä aiheudu suuria lisäkustannuksia, että yksikkö hälytetään naapurikunnan alueelle.*

4.3 Ryhmä 1 pienet kunnat yhteenveto

Lyhyt yhteenveto hälytystehtävien määrästä:

- tehtävämäärät vaihtelivat Hartolan 120 tehtävästä Padasjoen 212 tehtävään
- asukaslukuun suhteutettuna eniten tehtäviä on Padasjoella 0,072 tehtävää/asukas ja vähiten Asikkalassa 0,026 tehtävää/asukas, keskiarvo tässä ryhmässä oli 0,042 tehtävää/asukas
- Padasjoen suureen tehtävämäärään vaikuttaa huomattavasti ensivastetehtävien määrän kasvu
- ilman ensivastetehtäviä tehtävämäärät vaihtelivat Hartolan 120 tehtävästä Padasjoen 212 tehtävään
- asukaslukuun suhteutettuna eniten tehtäviä on Padasjoella 0,072 tehtävää/asukas ja vähiten Asikkalassa 0,026 tehtävää/asukas, keskiarvo tässä ryhmässä oli 0,042 tehtävää/asukas
- Ilman ensivastetehtäviä vaihteluväli on Kärkölen 68 tehtävästä Asikkalan 154 tehtävään.
- Hälytystehtäviä asukaslukuun suhteutettuna on edelleen eniten Padasjoella 0,035 tehtävää/asukas ja vähiten Kärkölässä 0,015 tehtävää/asukas, keskiarvo tässä ryhmässä oli 0,025 tehtävää asukasta kohden. (Taulukko 2.)
- Maksuosuuteen suhteutettuna hälytyskohtainen hinta vaihteli Sysmän 2 631,25 eurosta Kärkölen 6 137,98 euroon.
- kunnat antavat apua toisilleen vasteiden mukaisesti

Lyhyt yhteenveto valvontamäärästä:

- valvontamäärät vaihtelivat Kärkölen 440 tehtävästä Asikkalan 1 047 tehtävään
- kuntakohtaisia maksuosuuksia verrattaessa toteutuneisiin valvontatehtäviin edullisin valvontasuorite tehdään Sysmässä (7,42 euroa/asukas) ja kallein Kärkölässä (19,56 euroa)

Lyhyt yhteenveto turvallisuusviestinnästä:

- turvallisuusviestinnän toteuma vaihteli Padasjoen 694 henkilöstä Asikkalan 2 638 henkilöön
- kuntakohtaisia maksuosuuksia verrattaessa toteutuneeseen turvallisuusviestintään toteutetaan turvallisuusviestintä edullisimmin Sysmässä (0,66 euroa/asukas), muissa kunnissa sama hinta (0,83 euroa/asukas)

4.4 Ryhmä 2 keskikokoiset kunnat

Lyhyt yhteenveto hälytystehtävien määrästä:

- tehtävämäärät vaihtelivat Orimattilan 325 tehtävästä Heinolan 560 tehtävään
- asukaslukuun suhteutettuna eniten tehtäviä on Heinolan 0,030 tehtävää/asukas ja vähiten 0,017 tehtävää/asukas, keskiarvo tässä ryhmässä oli 0,022 tehtävää/asukas
- kunnat antavat apua toisilleen vasteiden mukaisesti
- Ilman ensivastetehtäviä vaihteluväli on Orimattilan 218 tehtävästä Heinolan 432 tehtävään.
- Hälytystehtäviä asukaslukuun suhteutettuna on edelleen eniten Heinolassa 0,023 tehtävää/asukas ja vähiten Orimattilassa 0,013 tehtävää/asukas, keskiarvo tässä ryhmässä oli 0,017 tehtävää asukasta kohden.
- Maksuosuuteen suhteutettuna hälytyskohtainen hinta vaihteli Heinolan 5 125,22 eurosta Orimattilan 8 651,95 euroon

Lyhyt yhteenveto valvontamääräistä:

- valvontamäärät vaihtelivat Orimattilan 1 108 tehtävästä Heinolan 1 483 tehtävään
- kuntakohtaisia maksuosuuksia verrattaessa toteutuneisiin valvontatehtäviin edullisin valvontasuorite tehdään Heinolassa (30,74 euroa/asukas) ja kallein Orimattilassa (35,06 euroa)

Lyhyt yhteenveto turvallisuusviestinnästä:

- turvallisuusviestinnän toteuma vaihteli Orimattilan 2 257 henkilöstä Hollolan 2 619 henkilöön
- kuntakohtaisia maksuosuuksia verrattaessa toteutuneeseen turvallisuusviestintään toteutetaan turvallisuusviestintä edullisimmin Hollolassa (0,83 euroa/asukas), muissa kunnissa sama hinta (1,03 euroa/asukas)

4.5 Lahti

Lyhyt yhteenveto hälytystehtävien määrästä:

- Lahdessa oli hälytystehtäviä 2 306 kappaletta, joka on yli 52 % koko pelastuslaitoksen hälytystehtävistä
- asukaslukuun suhteutettuna tehtävämäärä Lahdessa on 0,019 hälytystä/asukas
- Ilman ensivastetehtäviä hälytystehtävien määrä oli 1 880 hälytystehtävää
- ilman ensivastetehtäviä asukaslukuun suhteutettuna tehtävämäärä Lahdessa on 0,009 hälytystä/asukas

Lyhyt yhteenveto valvontamäärästä:

- valvontatehtäviä Lahdessa suoritettiin 4 640 tehtävää
- maksuosuuksia verrattaessa toteutuneisiin valvontatehtäviin valvontasuorituksen hinta on 46,64 euroa/asukas

Lyhyt yhteenveto turvallisuusviestinnästä:

- turvallisuusviestinnän toteuma Lahdessa oli 24 286 henkilöä
- kuntakohtaisia maksuosuuksia verrattaessa toteutuneeseen turvallisuusviestintään hinta on 0,78 euroa/asukas

5 MAKSUOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMINEN

Olemme pohtineet maksuosuujärjestelmän uudistamista viiden eri mallin avulla. Näiden mallien lisäksi voidaan tehdä ”sekaversioita” ja ottaa mukaan muuttujia, mutta näiden nyt vertailussa olevien mallien kautta on löydettävissä perusteet mahdollisille helpotuksille tai ryhmäjaoille.

Lähtökohtana kaikissa esitetyissä malleissa ovat vuoden 2020 talousarvion mukaiset maksuosuudet.

5.1 malli 1 ”nykyinen malli”

Nykyinen (olemassa oleva) malli perustuu kuntien jakoon kolmeen eri ryhmään pelastustoiminnan valmiustason mukaisesti. Ryhmien sisällä on olemassa helpotukset Sysmälle ja Hollolalle. Maksuosuudet asukasta kohden vaihtelevat Sysmän 75,02 eurosta Orimattilan ja Heinolan 117,22 euroon/asukas.

5.2 malli 2 ”helpotukset pois”

Mallissa 2 ”helpotukset” poistetaan Sysmältä ja Hollolalta, ryhmäjako säilytetään. Maksuosuudet asukasta kohden vaihtelevat Lahden 85,09 eurosta keskikoisten kuntien 113,46 euroon/asukas.

5.3 malli 3 ”asukaslukuun perustuva”

Mallissa 3 maksuosuus perustuu pelkästään kunnan asukaslukuun. Maksuosuudet asukasta kohden ovat 94,02 euroa/asukas.

5.4 malli 4 ”toiminnallinen”

Mallissa 4 vertaillaan kunnan alueen hälytystehtävien määrää, valvontatehtävien määrää, sekä turvallisuusviestinnän määrä suhteutettuna koko pelastuslaitoksen alueen tehtävämääriin. Näin saaduilla prosentuaalisilla osuuksilla on laskettu kuhunkin kuntaan kohdistuva laskennallinen euromäärä.

Maksuosuudet asukasta kohden vaihtelevat Lahden 83,55 eurosta Padasjoen 243,79 euroon/asukas.

Tässä mallissa ongelman muodostaa se, että keskikokoisissa kunnissa on oltava vakinainen pelastusasema, joka nostaa kustannuksia verrattuna pieniin kuntiin, joiden valmius hoidetaan sopimuspalokuntien toimesta. *Näin pienet kunnat maksavat tässä mallissa huomattavan osuuden keskikokoisten kuntien kustannuksista.*

5.5 malli 5 ”pääosin asukaslukuun perustuva”

Mallissa 5 maksuosuus perustuu lähtökohtaisesti kunnan asukaslukuun, mutta siinä huomioidaan Lahden taajama-asutuksen mukanaan tuoma kustannusten alhaisempi määrä asukaslukuun suhteutettuna. Palvelun tuottaminen suhteutettuna asukaslukuun on Lahdessa edullisempaa kuin muissa maakunnan kunnissa. Malliin perustuvassa laskennassa olemme käyttäneet Lahden asukaslukuun suhteutettua kerrointa 0,90. *Mallissa maksuosuudet asukasta kohden ovat Lahdella 89,99 euroa ja muilla 99,99 euroa/asukas.*

6 POHDINTAA

On huomioitava se seikka, että valmius pelastustoiminnan tehtäviin sekä riskienhallinnan tehtävämäärät kussakin kunnassa perustuvat lainsäädännön asettamiin velvoitteisiin ja palvelutasosta on päätetty pelastustoimen palvelutasopäätöksessä.

Nykyinen maksuosuusmalli ottaa huomioon eri kunnissa olevan palvelutason ja kohtelee suunnitteen samankokoisia kuntia tasavertaisesti lukuun ottamatta pelastuslaitoksen toiminnan alussa sovittuja helpotuksia Sysmälle ja Hollolalle.

Lahden muita alhaisemmalle kertoimelle löytyy perusteet, kun tarkastellaan toteutuneita tehtävämääriä, jotka ovat suhteessa asukaslukuun alhaisemmat kuin muissa ryhmissä. Lahden hälytystehtävien määrä on 52,2 % alueen tehtävistä ja maksuosuus 55,8 %.

Mikäli nykyisestä maksuosuusmallista poistetaan ”helpotukset” Sysmältä ja Hollolalta, kohdistuisi Sysmään noin 59 000 euron ja Hollolaan noin 464 000 euron maksuosuuden kasvu. Muiden pienten kuntien sekä Lahden maksuosuudet laskisivat, Lahden n. 337.000 euroa.

Pelkästään asukaslukuun perustuvassa mallissa Lahden maksuosuus kasvaisi yli 729 000 euroa ja Sysmän 71 000 euroa. Suurin maksuosuuden lasku kohdistuisi Orimattilaan (373 000 euroa) ja Heinolaan (438 000 euroa).

Kun pelkästään asukaslukuun perustuvassa mallissa huomioidaan Lahdelle 90 % asukaskohtaisesta kustannuksesta, Lahden maksuosuus kasvaisi 248 000 euroa, Hollolan 147 000 euroa ja Sysmän 94 000 euroa. Suurinta kustannusten lasku olisi Heinolassa 325 000 euroa. Kokonaisuutena pienet kunnat maksaisivat jonkun verran lisää ja keskikokoiset nykyistä vähemmän.

Pelkästään toiminnalliseen toteumaan (hälytystehtävien määrä + riskienhallinnan tehtävät) perustuva malli on ongelmallinen pienten kuntien osalta. Valmiudesta vastaavat sopimuspalokunnat, joiden valmiuden ylläpidosta aiheutuva kustannus on huomattavasti alhaisempi kuin esim. keskikokoisten kuntien valmiuden ylläpito, jolloin pienten kuntien kustannukset kasvaisivat nykyisestä huomattavasti. Lisäksi ensivastetehtävien (ei pelastuslain mukaista toimintaa) määrä vaikuttaa tehtävämääriin. *Tässä mallissa maksuosuudet nousisivat pienillä kunnilla ja Heinolan kaupungilla.*

Vaikka toimintoperusteiset laskelmat ovat suuntaa antavia, ne osoittavat sen, että muuttamalla laskentaperusteita saadaan aikaan kulloinkin haluttu lopputulos. Vähentämällä maksuosuuksista vaikkapa kiinteistöistä saatavat vuokratulot kunnittain ja jakamalla sen jälkeen kustannukset, tulevat maksuosuudet muuttumaan. Absoluuttisesti oikeaa maksuosuuksien määräytymisperustetta ei ole löydettävissä. Kun huomioidaan se, että kaikki kunnissa oleva pelastustoimen valmius on koko pelastustoimenalueen käytössä, ei liene kovinkaan tarkoituksenmukaista laatia monimutkaisia laskentakaavoja maksuosuuksista, vaan mennä mahdollisimman yksinkertaisella mallilla.

7 ESITYS

Edellä esitettyjen laskelmien ja pohdintojen perusteella *ei näkemyksemme mukaan maksuosuuksien kuntakohtaisille helpotuksille (Sysmä ja Hollola) löydy enää perusteita, vaan helpotusten poisto on tarkoituksenmukaista toteuttaa* joko niin, että:

1. *Helpotukset poistetaan ryhmien sisältä (malli 2). Helpotusten poisto muuttaa ryhmien yhteenlaskettujen kustannusten määrää.*

Ryhmässä 1 Sysmän maksuosuus kasvaisi 59 100 euroa ja muilla laskisi 8 360 – 24 506 euroa.

Ryhmässä 2 Hollolan maksuosuus kasvaisi 464 589 euroa, Orimattilan laskisi 60 485 euroa ja Heinolan 71 003 euroa vuoden 2020 talousarvion maksuosuusluvuilla laskettuna.

Lahden maksuosuus laskisi 337 000 euroa.

2. *Toteutetaan muutos siirtymällä siirtymäajan kuluessa asukaslukupohjaiseen maksuosuusmalliin. Verrattuna nykyiseen maksuosuusjakoon summat muuttuisivat seuraavasti:*

Ryhmässä 1 maksuosuudet kasvaisivat 680 – 71.300 euroa.

Ryhmässä 2 Hollolan maksuosuus kasvaisi n. 5.700 euroa, Orimattilassa laskisi n. 373.000 euro ja Heinolassa n. 438.000 euroa (vuoden 2020 ta:n maksuosuusluvuilla laskettuna).

Lahden maksuosuus kasvaisi n. 730.000 euroa.

3. *Toteutetaan muutos siirtymällä siirtymäajan kuluessa asukaslukupohjaiseen maksuosuusmalliin, jossa Lahden maksuosuus on 90 % asukasluokohtaisesta osuudesta. Verrattuna nykyiseen maksuosuusjakoon summat muuttuisivat seuraavasti:*

Ryhmässä 1 maksosuudet kasvaisivat 17 000 – 94 000 euroa.

Ryhmässä 2 Hollolan maksuosuus kasvaisi n. 147 000 euroa, Orimattilassa laskisi n. 280.000 euro ja Heinolassa n. 325 000 euroa (vuoden 2020 ta:n maksuosuusluvuilla laskettuna).

Lahden maksuosuus kasvaisi n. 250.000 euroa.

Liitteet   Käsitteitä
                  Muistio 2006

Liite 1

KÄSITTEITÄ

Sopimuspalokunta on vapaaehtoinen palokunta, tehdaspalokunta tai sotilaspalokunta, joka on tehnyt alueellisen pelastuslaitoksen kanssa palokuntasopimuksen. Palokuntasopimuksessa palokunta sitoutuu tarjoamaan erikseen sovittuja henkilöstö- ja kalustoresursseja käytettäväksi pelastustoimen tehtäviin määrättyä korvausta vastaan. Sopimuksessa määritellään yleensä myös toimintavalmiusajat. (Wikipedia) Palokuntasopimukset on uusittu vuonna 2019.

Sopimuspalokunnat ovat joko alle 5 min lähtövalmiudessa (aiemmin valmiuspalkunta), jolloin kyseessä on palokunta, joka on vaikutusalueensa ainoa palokunta tai osallistuu pääsääntöisesti kaikkiin alueensa hälytystehtäviin. Palokunnan ensilähdön pelastusyksikön keskimääräinen lähtöaika on enintään 5 minuuttia ja tavoitevahvuus esimies ja viisi miestä, mutta vähintään 1+3, jonka täydentyminen tavoitevahvuuteen on suunniteltu siten, että pelastustoiminta voi jatkua tilanteessa tehokkaasti ja turvallisesti. (Hartola, Sysmä, Asikkala, Padasjoki, Artjärvi, Kärkölä)

Mikäli palokunta on alle 10 min lähtövalmiudessa (aiemmin täydennyspalokunta) ensilähdön pelastusyksikön keskimääräinen lähtöaika on enintään 10 minuuttia ja tavoitevahvuus esimies ja viisi miestä, mutta vähintään 1+3, jonka täydentyminen tavoitevahvuuteen on suunniteltu siten, että pelastustoiminta voi jatkua tilanteessa tehokkaasti ja turvallisesti.

Palvelutasopäätös: Pelastuslain 468/2003 § 13 mukaan ”Alueen pelastustoimi päättää pelastustoimen palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, käytettävät voimavarat ja määriteltävä onnettomuuksien ehkäisy, pelastustoiminnan ja väestönsuojelun palvelujen taso sekä suunnitelma niiden kehittämiseksi. Päätös on laadittava olemaan voimassa määräjän. Palvelutasopäätös on toimitettava lääninhallitukselle. Jos palvelutasopäätös on puutteellinen, lääninhallitus voi palauttaa asiakirjan täydennettäväksi. Sisäasiainministeriön asetuksella säädetään tarvittaessa palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta.

Operatiivisen toimintavalmiuden ylläpito on pelastustoimen palvelutasoon vaikuttava kokonaisuus, joka koostuu hälytysvahvuudesta, pelastuskalustosta sekä hätäkeskuksen ja palokunnan toimintavalmiusajoista (Toimintavalmiuserä 2003).

Hälytysvasteella määritetään eri hälytystehtäviin eri alueilla ja kohteissa hälytettävät yksiköt. Hälytysvaste muuttuu kohteesta tehtävän ilmoituksen perusteella. Hälytysvasteet on määritelty tilanteen mukaan pieniin, keskisuuriin tai suuriin tilanteisiin.

Palokunnan toimintavalmiuserä alkaa siitä, kun tehtävään hälytettävä pelastusyksikkö saa hälytyksen hätäkeskuksesta ja päättyy siihen, kun pelastusyksikkö on onnettomuuspaikalla. Pelastustoiminnan suorittaminen tehokkaasti edellyttää, että pelastusyksikkö saavuttaa onnettomuuskohteen riskialueittain pääsääntöisesti seuraavasti:

Ensimmäisellä riskialueella kuuden minuutin kuluessa hälytyksestä. Suunnittelun perusteena käytetään sitä, että pelastusjoukkue saataisiin kokonaisuudessaan paikalle 20 minuutin kuluessa hälytyksestä. (Lahti, Hollolan, Heinolan, Nastolan ja Orimattilan keskustaajamat. Vaatii välittömän lähtövalmiuden 24 h/vrk).

Toisella riskialueella 10 minuutin kuluessa hälytyksestä. Suunnittelun perusteena on se, että pelastusjoukkue saataisiin kokonaisuudessaan paikalle 30 minuutin kuluessa hälytyksestä. (pienien kuntien keskustaajamat = palokunta < 5 min lähtöaika)

Kolmannella riskialueella 20 minuutin kuluessa hälytyksestä. Suunnittelun perusteena on se, että pelastusjoukkue saataisiin kokonaisuudessaan paikalle 30 minuutin kuluessa hälytyksestä.

Neljännellä riskialueella toimintavalmiuserä voi olla edellä mainittuja aikoja pidempikin”. (Toimintavalmiuserä 2003.)

Ensivaste kuuluu porrastettuun ensihoitojärjestelmään ja sillä tarkoitetaan hätätilapotilaan luokse lähetettävää lähintä mahdollista pelastustoimen yksikköä, joka pystyy aloittamaan välittömät toimenpiteet potilaan peruselintoimintojen turvaamiseksi, kykenee tehostettuun ensiapuun ja arvioimaan potilaan tilan ja raportoimaan tilanteesta eteenpäin.

Ensivastetoiminta: Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen ensivastetoiminnassa apuun hälytetään aina lähin kohteen tavoitettava yksikkö. Hätäkeskus hälyttää pelastusyksikön, sammutus- tai miehistöauton ensivasteena, mikäli se saavuttaa avuntarvitsijan sairaankuljetusyksikköä nopeammin. Ensivasteyksikkö voidaan myös pyytää avustamaan sairaankuljetusyksikköä sellaisiin tehtäviin, jossa autettava on välittömässä hengenvaarassa.

Liite 2

Ote muistiosta (2006)

Pelastuslaitoksen aloittaessa 1.1.2004 maksuosuudet oli määritetty 20.12.2002 allekirjoitetun yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Maksuosuuksiin vaikuttivat kuntakohtaiset asukaslukujen ja kerrosalojen muutokset vuodesta 2002 sekä kuntien vuoden 1999 pelastustoimen nettomenot (liitteenä osa yhteistoimintasopimusta; kts § 7 sekä maksuosuustaulukot).

Maakuntavaltuustossa tehdyn aloitteen mukaan maksuosuuksia määriteltiin uudelleen 2005-2006. Kuntajohtajapalaverissa toukokuussa 2005 sovittiin, että perustetaan maksuosuustoimikunta selvittämään maksuosuuksien muuttamista. Maksuosuustoimikunnassa olivat mukana Martti Heinonen Orimattila, Mika Mäkinen Lahden kaupunki, Frans Musta-lampi Hollola, Heikki Jaakkola Padasjoki, Matti Rantanen Asikkala sekä Merja Saasmo (Rehn) pelastuslaitos.

Toimikunnan työn lopputuloksena oli maakuntajohtaja Esa Halmeen valmisteleva esitys maksuosuuksista. Maksuosuudet perustuvat palvelutasoon ja asukasmääriin. Kahdella kunnalla eli Sysmällä ja Hollolalla on tässä järjestelmässä vielä "erityishelpotukset" johtuen pelastustoimen aiemmasta edullisuudesta em. kunnissa (yhteistoimintasopimus, § 6). Frans Mustalampi ja Mika Mäkinen ilmoittivat tuolloin, että Lahti ja Hollola tulevat hyväksymään em. järjestelmän sillä ehdolla, että maksuosuuksiin ei lähivuosina tulla puuttumaan. Uusi yhteistoimintasopimus hyväksyttiin maakuntahallituksessa 13.10.2006 ja maakuntavaltuustossa 4.12.2006.

Esa Halmeen alkuperäisenä ajatuksena oli, että helpotuksista luovuttaisiin siirtymäaikataulun puitteissa, samoin se, että järjestelmä olisi askel kohti asukaskohtaista maksuosuutta. Maakuntavaltuusto kuitenkin päätti kokouksessaan 4.12.2006 että maksuosuusjako tulee käyttöön sellaisenaan.